

20.61x26.3	1/2	עמוד 80	אדריכלות ישראלית	15/02/2019	67267069-3
מכון ויצמן למדע - 12033					

בין הפטרונית לאדריכל: ורה ויצמן וחלקה בעיצוב וילה ויצמן ברחובות

שושנה הררי: עבודת מחקר לקראת תואר שני בתולדות האומנות ותרבות חזותית - המחלקה לאומנויות, הפקולטה למדעי הרוח והחברה, אוניברסיטת בן גוריון בנגב.
מנחה: דר' שרה אופנברג.

"בניית לי בית מודרני ויפה, אבל אינני יכולה לחיות בעיסור הפנימי שלך... אני מזכירה לך שזאת אני שצריכה לחיות בבית, ולא אתה." (ורה ויצמן במכתב משנת 1934 לאדריכל אריך מנדלסון).

יחסי פטרון/יוצר נוגעים לאחת הסוגיות המורכבות ביותר של מקצוע האדריכלות. שכן, בניגוד לעבודות אומנות שבהן אישיותו היצירתית של האומן היא האישי המרכזי, האדריכלות היא מדיה שימושית, שבה למזמין העבודה (במיוחד כשמדובר בבתי פרטיים) יש רשימת בקשות האמורות לבטא את טעמו, מאווי, מעמדו החברתי ולמעשה - את אורך חייו וחיי משפחתו.

עבודת המחקר עוסקת בהשפעתה של אשת נשיא המדינה הראשון ורה ויצמן, על ההיבטים החזותיים של ביתם שתוכנן על ידי אריך מנדלסון ברחובות בין השנים 1934-1937.

השפעתה של ורה על עיצוב בית ויצמן וארגונו הפנימי מקבלת משנה תוקף כאשר מדובר באריך מנדלסון - שנחשב כבר בעת תכנון הבית, אדריכל בעל שם עולמי וסגנון בנייה מזהה ומוערך. מעורבותה של ורה הניכרת גם בגן שבחזית הצפונית, מבטא את הפער הבולט בין תפיסות העולם המנוגדות של ורה ויצמן והאדריכל היוקרתי שנבחר לתכנן את הבית.

עמידתה של ורה על דעתה הביאה למראה דיכוטומי המעמת בין המבנה המינימליסטי, גן הוורדים המקבל את המבקרים, המדרגות המובילות לכניסה, והפנים השופע בפרטי עיצוב, שמקבלים משנה תוקף באמצעות פריטי אספנות שהיוו עבור ורה עיסוק בעל משמעות תרבותית רבה.

כמודרניסט מובהק, מנדלסון שאף ליצור מערכת תפקודית המגיבה לסביבה ולאקלים, תוך שימוש בשפת תכנון אחידה הכוללת גם את ההיבטים החזותיים הפונים לסביבה. אולם בלחצה של ורה הוא נאלץ לקבל את הגן הפרחוני שנועד להאריך את פריחת האביב הישראלית הקצרה באמצעות צמחייה מיובאת, בניגוד לדעתו.

הפריחה הססגונית הלמה את גישתה הרומנטית שהתבטאה בסגנון האדוארדי המערבי, והוסיפה למבנה המינימליסטי המנוכר "נופך אישי" בניגוד לשאיפתו של מנדלסון להטמיע בו פרשנויות של תכני המזרח.

בהתאם לכך טופל גם עיצוב הפנים של כל הקומות, למעט החלק המזרחי של הטרקלין, באמצעות פרטי אספנות קולוניאליסטיים, שעיתרו בעיקר את הקומה הראשונה ששימשה לפעילות ציבורית ואירוח אישים, והייתה אמורה (לדעת ורה) לבטא הצהרה מעמדית/תרבותית בעלת צביון קולוניאליסטי. הפריטים שיובאו מאנגליה שובצו בטרקלין, בחדר

הסוגיה. בתוך כך, הסלון המשקף את הסלונים האירופיים העשירים שבהם הוצגו לראווה פרטי אומנות, מדגים את ההבדל בין מזרח למערב ולתפקיד שלכל אחד מהם יש בבית.

עיצוב מאפייני ההביטוס של ורה וזיהוי מקורותיה בהתאם לתיאוריית מרחב המחיה של בורדייה באים לידי ביטוי בוילה שהפכה למוצג מוזיאלי כחלק ממרכז המבקרים שהוקם לאחרונה במכון ויצמן. ב"חדר הגרדרובה" ששימש בעבר כחדר התרעננות של המבקרים בבית לפני הפגישות הרשמיות, מוצגים חפצים של ורה וחיים ויצמן, וכן תצלומים משפחתיים האמורים לשדר למבקר את רוח התקופה.

ראוי לציין שהנשיא הפקיד את כל ההתנהלות אל מול האדריכל בידי ורה - שוויתרה על עיסוקה כרופאת ילדים - והקפיד שלא להתערב במהלך התכנון והבנייה פרט לעניינים הנוגעים לכספים.

וכך, בעוד שדמותו של ויצמן שנבחר בשנת 1948 לנשיאה הראשון של המדינה, האפילה על הקריירה האישית של ורה כרופאה, היא עמדה בתוקף על זכותה לעצב את חייהם בכל הקשור בביתם

האוכל ובספרייה, בניגוד לדעתו של מנדלסון ששאף לעטר את המבנה בתכנים המסמלים בעיניו את המקום.

בתוך כך, הסלון שהפך לתיבת אוצרות מוכמנים בדומה לסלונים הספרותיים שאפיינו את התרבות האירופית, ביטא את תפיסת עולמה של ורה כאספנית אומנות שהשפיעה בהמשך, לא רק על עיצוב מרחבי התצוגה של אספנים אחרים, אלא גם על בעלי בתים אחרים שתוכננו על ידי מנדלסון, והשפיעו כפועל יוצא על הרזומה של אריך מנדלסון כאדריכל.

חלק מסביבתו הקרובה של חיים ויצמן ראה בהתערבותה המופגנת של ורה כפלישה לתחום הרשמי, ותכנון הבית ועיצובו בהמשך היו לשדה קרב של ממש, כאשר היא עמדה בתוקף על דעתה שהמערכת הטעונה בין אדריכל ללקוח מצריכה הקשבה ואסרטיביות דו-כיוונית.

פרק מיוחד במחקר דן בנושא מימון האספנות בתקופת היישוב, כאשר ורה, שהייתה בת לאחת המשפחות היהודיות העשירות בעיר הולדתה רוסטוב, (רוסיה הלבנה), מהווה דוגמה להבנת

21.22x26.27	2/2	עמוד 81	אדריכלות ישראלית	15/02/2019	67267070-5
מכון ויצמן למדע - 12033					

Between Patroness and Architect: Vera Weizman's Part in the Design of Weizman House in Rehovot

Shoshana Harari: Research study for a Master's Degree in The History of Art and Visual Culture – Arts Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Ben Gurion University of the Negev.
Tutor: Dr. Sarah Offenberg.

"You've built me a modern, beautiful house, but I cannot live with your design... I must remind you that it is I who have to live in the house, not you".

Vera Weizmann, in a letter to architect Erich Mendelsohn.

The patron/artist relationship touches on one of the most complex issues in the architectural profession. In contrast to any other art work where the creative aspirations of the artist constitute the main functional medium, architecture focuses on the client's ambition, particularly in relation to private houses, where a list of requests express his taste, dreams, social status and lifestyle.

This research deals with the influence of Vera Weizmann, wife of Israel's first President, concerning the visual aspects of their home in Rehovot, designed between 1934-1937 by Erich Mendelsohn.

Vera's impact on the design of Weizmann House and its internal organization stands out with regard to Erich Mendelsohn – who, when designing the house was already a world-renowned architect with a recognized and respected style.

Her involvement is also evident in the north facing garden, where her world view contradicts that of the prestigious architect selected to design the house, who strove to deliver oriental expressions in order to set the building in the local context.

It is important to note that the President entrusted all progress in connection with the architect to Vera (who gave up her career as a physician for his political involvement), avoiding any interference in the design and construction, apart from matters relating to money.

Vera's most obvious intervention led to a conflict with Mendelsohn's minimalist structure in the rose-garden where guests were received, the stairs leading to the entry hall and, actually, the overall interior look with its abundance of design details, especially collected items, which for Vera carried cultural significance.

As a modernist, Mendelsohn strove to create a functional building that responded to the surroundings and the climate, using a design language that included visual representatives of the environment. However, Vera's pressure forced him to reluctantly accept the flower garden intended to lengthen the brief Israeli spring flowering with imported plants.

The colorful blooming suited her romantic disposition that found expression in a Western, Edwardian style, adding a personal touch to the "alien" building, opposing Mendelsohn's ambition to imbue it with an Eastern interpretation.

The interior design on all floors was treated in the same way, apart from the Eastern reception room, with colonial collectible items decorating the first floor, used for public functions and formal hospitality. In Vera's opinion, it gave a colonial touch to the expression of the family's cultural status. Likewise, items imported from England were placed in the salon, the dining room and the library.

And thus, the salon became a treasure chest similar to the European drawing room, expressing Vera's world view as an art collector who later influenced not only the spatial design of other collectors, but also other house owners whose homes had been designed by Mendelsohn, thus enriching his resume.

Some of Chaim Weizmann's close circle viewed Vera's outspoken intervention as an intrusion on a formal domain that later became a battle field when she insisted that architect and client relationship must be a two-way dialogue.

A special chapter of the research was devoted to the subject of financing the collection, while Vera, daughter of one of the wealthiest Jewish families in Rostov (her birth city in White Russia), constitutes an example of her view point reflecting wealthy European drawing rooms.

The characteristic design of Vera's Habitus in terms of Bourdieu's theory of living space, find expression in the villa that has recently become a museum at the Weizmann Institute: Her dressing room, which served as a refreshing room for visitors before formal meetings, exhibits personal items belonging to Vera and Chaim Weizmann, as well as family photographs that convey the spirit of the time. Thus, while the political image of Haim Weizmann - appointed first

the minister, Shimon Peres, was the most prominent, Shimon Peres's influence on the interior design of the Weizmann Institute is also significant.

ויצמן שהתגאה מאוד בתוצאה הסופית נהג להתפאר במראה הבית ובגניו, תוך ציון העובדה שמדובר בפרי ידיה של אשתו שדאגה להטביע בו את חותמה ואת ראיית העולם שלה לגבי נראות ביתם המשותף, החל מבחירת האתר על הגבעה בפרדס המוזנח, וכלה בהקמת מכון ויצמן שנבנה בהמשך סמוך לו.

State President in 1948 - overshadowed Vera's career as a doctor, she stood her ground with regard to her right to design everything related to their mutual home.

Weizmann, who was very proud of the final result, used to praise the appearance of the house and garden, emphasizing the fact that it was his wife's achievement as she had imbued it with her personal world view, from the selection of the site in a neglected orchard, which later became one of the most influential institutions - the Weizmann Institute.

למעלה: גרם מדרגות אופייני לאריך מנדלסון בוילה ויצמן, ברחובות.

בעמוד הימני, למעלה: וילה ויצמן בשולי מכון ויצמן. **מתחת:** הספרייה - שריד להשפעתה של ורה ויצמן על עיצוב הפנים של וילת ויצמן.

Top: Erich Mendelsohn's typical staircase in Villa Weizmann, Rehovot.

Right page, top: Villa Weizmann at the edge of Weizmann Institute, today.

Below: The library - a remnant of Vera Weizmann's influence on the interior design of Vila Weizmann.